

EXPERIMENTERA PÅ MÄNNISKOR

Tematiken i väskan ”Experiment på människor” handlar om hur man i vetenskapens namn genomfört skadliga experiment på människor. Gruppen gestaltade sockerexperimentet med så kallade sinnesslöa på institutionen Vipeholm under 1940-50-talet. Vi diskuterade ett etiskt dilemma.

Vad-tycker-du-frågan:

Är det alltid fel att utföra farliga experiment på människor, även om resultaten kan rädda liv?

ÖVNING: Kan ändamålen helga medlen?

Vipeholmsanstalten i Lund var den största i Sverige för behandling av ”sinnesslöa”. Där genomfördes vid flera tillfällen tester där de intagna användes som försökskaniner. Liknande saker hände på flera håll i världen under perioden och det kanske mest omtalade i USA, ”Tuskagee syphilis experiment”

Undersök

- Vad var kariesförsöken?
- Hur gick de till?
- Vilka blev resultaten
- Hur behandlades försökspersonerna?
- Om man skulle utgå från dagens lagstiftning skulle de ansvariga för detta då kunna åtalas för något brott?

Om vi kunde släppa alla etiska och humanistiska spärrar kunde en del resultat på, till exempel det medicinska området snabbas på. Man kunde för att ta ett exempel testa nya behandlingar på människor i ett tidigt skede utan att ta hänsyn till konsekvenserna för testpersonen.

Diskutera

- Hur ska vi förhålla oss till resultat som nåtts under oetiska och inhumana forskningsmetoder, till exempel det som skedde i Vipeholm eller under nazismen i Tyskland.
- Kan det vara befogat att använda människor i försök där deras hälsa, säkerhet osv. inte kan garanteras. Det kan till exempel handla om att snabbt få fram en bot mot en mycket allvarlig sjukdom. Fundera om det finns skillnader om det sker av tvång, frivilligt eller utan att den som deltar är informerad.

Om Nürnbergekoden:

”Kravet på informerat samtycke, så som det framställs i Nürnbergekoden, kan komma i konflikt med både forskningskravet och omsorgskravet. Hur skall vi till exempel få veta något om barns fysiska och psykiska utveckling eller om sjukdomars särdrag i barnaåren om vi inte får forska på barn? På samma sätt utesluts möjligheten att forska på mentalt handikappade, psykiskt sjuka eller medvetlösa patienter.”

Ur: Läkartidningen, Volym 93, nr 47, 1996

Undersök

- Vad innebär och innehåller Nürnbergekoden?
- Varför tillkom den?
- Vad innebär informerat samtycke?
- Hur ser de etiska reglerna ut i dagens forskning? Det finns olika regler beroende på inom vilken disciplin man bedriver sin forskning.

Redovisa

Välj en av följande ståndpunkter och argumentera för din egen ståndpunkt.

- Därför måste man ibland kringgå försökspersoners samtycke inom forskningen.
- Därför kan man aldrig kringgå försökspersoners samtycke inom forskningen.

Redovisa i form av en insändare.

ÖVNING: Hur lång hållbarhet har vetenskapen?

I och med utvecklingen av teorier och metoder förändras vetenskapens möjlighet att komma till vissa resultat. Även det samhälle vetenskapen verkar i påverkar resultaten, om man inte får ställa vilka frågor man vill kommer resultaten inte att bli korrekta.

Diskutera följande frågeställning i helklass:

- Kan man lita på vetenskapen? Sammanfatta diskussionen i argument för och argument mot.

Jobba enskilt

- Vad är vetenskap?

Fundera och försök att förklara detta för dig själv. Skriv ner ditt svar.

Arbeta i grupp

Bilda en mindre grupp och läs upp era förklaringar för varandra.

Diskutera er fram till en gemensam definition.

Leta upp ett par definitioner på vetenskap från pålitliga källor. Jämför med er egen diskussion. Diskutera likheter och skillnader och vad de kan bero på.

Undersök

Det som är vetenskap idag kanske inte är det imorgon på samma sätt som att det som tidigare setts som vetenskap inte är det idag. Här följer några vetenskaper från 1800-talet och 1900-talets inledning. Uppgiften är att ta reda på hur dessa vetenskaper fungerade, vad de undersökte, vilka resultat de presenterade osv. försök också att ta reda på hur de själva presenterade sig och argumenterade för sin vetenskapliga status. Var de goda vetenskaper med den tidens mått mätt?

- Frenologi
- Fysisk antropologi
- Fysiognomik
- Rasbiologi

Analysera dessa vetenskaper utifrån den moderna definitionen av vetenskap. Vad är det främst som brister?

Redovisa i ett PM.

Diskutera i helklass:

Ett faktum är att den utvecklingen inom olika ämnen som teknik, medicin mm. går fortare än lagstiftningen. Hur ska vi handskas med det?

Undersök

Vilka värderingar och normer styr dagens forskning?

- Kolla på något av de etiska råden och se vilka riktlinjer de har
- Lägg dessa regler på den gamla forskningen och kolla vad utfallet blir

Var ska ansvaret utkrävas om forskningen visar sig bedrivas på ett oetiskt sätt? Diskutera detta genom att göra nästa övning: Vem ansvarar för detta?